

УДК 378.147: 796.011.3 – 057.875

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНІ СИСТЕМИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Людмила КОЖЕВНІКОВА, Ганна ВАНЬКОВА, Михайло КОРЖЕВСЬКИЙ

Миколаївський національний університет ім. В.О. Сухомлинського

Анотація. Основна думка роботи полягає в тому, що інноваційні системи та технології у фізичному вихованні студентів вищої школи повинні бути особистісно орієнтованими на виховання творчої особистості, здатної мислити самостійно, генерувати оригінальні ідеї, ухвалювати нестандартні рішення. Вони повинні передбачати формування мети через результати навчання, які студенти відображають у діях, усвідомлюють, приймають, визначають та перевіряють.

Ключові слова: особистість, система, технології, формування, фізичне виховання.

Актуальність. Пріоритетним завданням державної політики щодо розвитку освіти в Україні стає впровадження сучасних соціальних, педагогічних, інформаційно-комунікаційних та комп'ютерних технологій у навчально-виховний процес вищої школи. Орієнтиром змісту освіти стає праця на особистість, яка є чи не найскладнішим утворенням у світі, а формування культури її життєдіяльності – найважливішою метою особистісно орієнтованих систем і технологій. Розробка єдиної концепції вирішення проблеми виходу системи освіти на якісно новий рівень розвитку обумовлена так званим “інформаційним вибухом”. Кількість інформації подвоюється приблизно кожні десять років: швидкими темпами відбуваються такі процеси як звуження різних спеціальностей, поява принципово нових технологій, нових спеціалізацій; розвиваються концепції про безперервність освіти та її випереджувальний характер щодо розвитку суспільства [4].

До фундаментальних досліджень Академія педагогічних наук зараховує:

- опрацювання нової філософії освіти, дослідження співвідношення між філософією та соціологією, з одного боку, і педагогікою – з другого;
- створення цілісної теорії розвитку особистості;
- дослідження співвідношення між соціальним і біологічним у становленні та розвитку молодшої людини;
- розвиток теорії виховних систем як основної форми інтеграції педагогічних процесів у їхній єдності й різноманітності з орієнтацією на особистість, на підготовку її до життя в полікультурному демократичному суспільстві;
- обґрунтування прогресивних технологій педагогічної діяльності [3].

Мета дослідження полягала у спробі розв'язання проблеми розвитку особистості при впровадженні нових особистісно орієнтованих технологій та цілісної системи організації навчально-виховного процесу з фізичного виховання студентів вищої школи.

Аналіз досліджень і публікацій. Системний аналіз у вирішенні практичних питань розвитку особистості студентів вищої школи є характерною тенденцією впровадження сучасних освітніх технологій. Вони передбачають формування мети через результати навчання, які студенти відображають у діях, усвідомлюють, приймають, визначають та перевіряють. Наукові дослідження з цієї проблематики І.Д. Бега, І.Ф. Прокопенка, О.М. Пехоти, В.І. Євдокимова, С.О. Сисоєвої, Г.А. Бордовського, А.В. Бутко ще не набули наукової завершеності, що пояснюється її складністю, відмінністю вихідних позицій у дослідників. Проте основними тенденціями розвитку вищої освіти в галузі фізичного виховання є **технологізація навчального процесу**, яка вимагає:

- розробку концепції побудови моделі сучасного фахівця;
- визначення змісту освіти;
- вдосконалення міжпредметних зв'язків;
- розробку та впровадження у практику активних методів навчання;

- розробку дидактичних підходів до підвищення ефективності самостійної роботи студентів;
- розробку методик контролю навчального процесу [2].

Особистісно орієнтовані освітні технології – це фундаментальна комплексна проблема, яка потребує міждисциплінарного дослідження. Тому необхідно розробляти та впроваджувати у навчальний процес нові методики, створювати нові моделі формування фізичної культури студентів. Необхідно усвідомити, що динамізм об'єктивно зумовлює змінність як надзвичайно важливу рису способу життя молодшої людини. Треба визнати, що духовно та фізично розвинена особистість є пріоритетним напрямом розвитку освіти у світі. Фізична культура надає широких можливостей студентам для самовираження, саморозвитку, самовдосконалення не тільки своїх фізичних, але й духовних можливостей для формування активної життєвої позиції. Життя суспільства потребує на виховання творчої особистості, здатної мислити самостійно, генерувати оригінальні ідеї, приймати нестандартні рішення.

Сучасні підходи в освіті вимагають радикальних змін у використанні освітніх технологій в напрямку гуманізації і демократизації навчання та виховання студентської молоді та інтеграції до Європейського та світового освітнього простору [5].

Філософія освіти передбачає, що внутрішній світ молодшої людини становить те, що вона розвинула та вдосконалила в собі – якості здібностей, активно діють. Стійка зацікавленість до систематичних спортивно-оздоровчих занять є ціннісно-мотиваційним ядром її індивідуально сформованої та розвинутої фізичної культури. Умовою такого рівня розвитку виступають ефективні, відповідні технології фізичного виховання як процесу формування інтересів, мотивів, потреб, ціннісних орієнтацій, що пов'язані з удосконаленням індивідуальних фізичних кондицій, фізичної підготовленості молодшої людини до професійно-орієнтованої діяльності, зміцнення здоров'я, виконання соціальних функцій.

Одним із завдань зафіксованих у Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті, є створення умов для розвитку та самореалізації кожної особистості, в результаті чого “зростуть самостійність і самодостатність особистості, її творча активність, що суттєво зміцнить основи громадянського суспільства” [4].

Система соціальних технологій фізичного виховання представлена в сучасному суспільстві комплексом макро-, мезо-, мікро-технологіями, завдяки яким відбувається активізація процесу опанування молодшою людиною цінностей фізичної культури через залучення її до спортивної діяльності.

Усвідомлення молодими людьми своєї унікальності та суттєвої ролі в розвитку суспільства веде до ускладнення вирішення проблем фізичного виховання, погодження тих суперечливих між собою інтересів і систем цінностей, що визначають діяльність окремих особистостей. Завдяки вихованню особистої фізичної культури, молода людина набуває власного досвіду, духовного змісту, стереотипів поведінки, способів самовираження, естетичних смаків. У результаті взаємодії індивідуальних і культурних процесів відбувається осмислення та передача досвіду. Фізична культура регулює та підпорядковує поведінку суб'єктів соціальної взаємодії, виступає потужним ресурсом розвитку індивіду. Як показник соціалізованої особистості, відображення її особистого розвитку фізична культура має вважатися невід'ємним компонентом професійної підготовленості студента класичного університету. При цьому культурні стандарти відіграють у розвитку та становленні особистості не меншу роль, ніж закони біологічного виживання.

Сучасні оздоровчі технології, що орієнтовані на гармонійний і фізичний розвиток особистості, зараз потребують всебічного й глибокого аналізу для впровадження їх у вітчизняні оздоровчі системи. Неабиякий інтерес для фахівців становить технологія моніторингу та керування здоров'ям, яка розглядає можливості оцінювання соматичного здоров'я, основи концепції профілактики хронічних неінфекційних захворювань, превентивну фізичну реабілітацію як стратегію первинної профілактики. Система відновлення здоров'я повинна передбачати використання сучасних технологій на всіх стадіях оздоровчого процесу. Критерієм ефек-

тивності фізичного виховання студентів вищої школи має бути достатній рівень їхньої компетентності, що виражається в опануванні теоретико-методичних знань навчальної програми; певним рівнем фізичного розвитку і здоров'я; вмінням використовувати різноманітні засоби фізичної культури в повсякденному житті; дотримання здорового способу життя. Важливою проблемою є теоретичне обґрунтування диференціації навчання, адже це пов'язане з різним діагнозом захворювань, станом здоров'я тощо.

Виклад основного матеріалу. Під час впровадження в навчальний процес нових моделей фізичного виховання необхідно передбачати можливості широкого вибору особистісно орієнтованих систем та технологій, форм роботи, що відповідають запитам кожного студента; нові системи методичного забезпечення навчання за індивідуальними програмами з акцентуванням на самостійну роботу студентів. На нашу думку, перед педагогічною наукою стоять завдання наукового обґрунтування таких технологій та шляхів їх реалізації.

На сучасному етапі Вальдорфська педагогіка є однією з різновидів втілення ідеї “вільного виховання” та “гуманістичної педагогіки”. Вона характеризується як система самопізнання та саморозвитку індивідуальності. Вальдорфська педагогіка сьогодні – це міжнародний культурно-освітній рух, який має за мету розвивати новий спосіб пізнання. Тому в основі технології саморозвитку лежить феномен, який полягає в орієнтації на ідеал самостійної, активної особистості. Біологічною передумовою є ідея існування вільної активності, природжена потреба у свободі та спонтанності. Це виховання відчуттів і підготовка фундаменту, на якому розвивається ясний і сильний дух [5].

Технологія формування творчої особистості тісно переплітається з іншими технологіями. Не можна скласти повного явлення про рухову культуру, не відокремлюючи в ній активної, творчої діяльності молодшої людини, розвитку фантазії та творчого уявлення. Фізичне виховання в цьому контексті може розглядатися як базова основа розвитку фізичної культури особистості. Вона характеризується цілісною єдністю взаємодії навчання, виховання та формування особистості, взаємовідношення котрих детермінується відмінністю в якості отриманого педагогічного результату.

Сьогодні освіта спрямовується на опрацювання технологій індивідуально орієнтованого навчання, метою якого є не нагромадження знань і умінь, а постійне збагачення творчості, формування механізму самоорганізації та самореалізації особистості кожного студента [7]. В цьому контексті цікавою є проектна технологія, в якій практика особистісно орієнтованого навчання базується на вільному виборі студента з урахуванням його інтересів. Тому, визначаючи концепцію технологій, що зберігають здоров'я, необхідно взяти за основу вивчення фізичного, психічного та соціального компонентів здоров'я людини [1]. При цьому фізичне виховання повинно забезпечуватися відповідними дидактичними комплексами, сучасними науковими досягненнями, спеціальним методичним обслуговуванням, державною системою тестів для перевірки ефективності фізичного виховання. Крім нормативних показників, необхідно проводити порівняння, аналіз та корекцію. Технологія дидактичного моделювання систем рухів означає трансляцію вихідного, “зовнішнього” завдання в завдання суб'єкта. Проектування, побудова систем та програм рухів повинна проявлятися, на нашу думку, в таких формах:

- внутрішня діяльність;
- зовнішня діяльність;
- інформаційна знакова діяльність.

Технологія вирішення рухових завдань і дидактичного моделювання рухових дій, на наш погляд, є концептуально єдиною сукупністю засобів проектування та побудови систем рухів. Ми вважаємо, що проблеми розвитку особистості потребують впровадження нових дидактично-методичних засобів, які допомагають моделювати навчальний процес, на підставі поставленої мети.

Загальновідомо, що цілісну систему навчальної діяльності студентів на заняттях із фізичного виховання становлять фронтальна, індивідуальна та групова діяльність. Технологія організації групової навчальної діяльності передбачає актуалізацію рухової активності кожного

студента; поєднання всіх форм навчальної діяльності; стимулювання моральних переживань взаємного навчання, комунікативних умінь, рефлексивних компонентів.

Особливо цікавою для фахівців у галузі фізичної культури і спорту є педагогічна технологія “створення ситуації успіху”, що надає можливість кожному відчутти радість досягнення, усвідомлення власних здібностей, віру в свої сили. Із соціально-педагогічної точки зору успіх – оптимальне співвідношення між очікуванням оточення, особистості та результатами діяльності. У тих випадках, коли очікування збігаються або перевершують їх, можна говорити про успіх. Ситуація успіху – це суб’єктивний психологічний стан задоволення наслідком фізичного або морального напруження, котра відкриває період визволення прихованих можливостей особистості, перетворення та реалізацію фізичних і духовних сил молодшої людини.

У практиці фізичного виховання зростає обсяг досліджень, пов’язаних з моделюванням і обґрунтуванням параметрів фізичних навантажень; розробкою методик розвитку рухових здібностей і навчання руховим діям; корекцію тестових програм тощо. У сучасній системі фізичного виховання ведуться пошуки засобів, які здатні збільшити обсяг за рахунок інтенсифікації фізичних навантажень. Саме тому фахівці дедалі частіше звертаються до “непрямих” (тобто не через інтенсифікацію фізичних навантажень) методів збільшення обсягів навчально-виховного процесу.

На нашу думку, технологія інтенсифікації повинна здійснюватися за допомогою релаксації під час педагогічного процесу. Найефективнішим підходом, який впливає з результатів дослідження, є застосування в навчальному процесі активного відпочинку, який стимулює відновлення м’язової працездатності. Безпосереднім наслідком таких дій є полегшення фізичних навантажень, що особливо важливо для профілактики перенапруження та перетренування. Ми вважаємо, що будь-який навчальний процес є ефективним лише тоді, коли викликає та організовує фізичну та психічну активність.

Висновки.

1. Особистісно орієнтовані системи та технології є ефективними в навчально-виховному процесі.

2. Усі системи та технології, що застосовуються в навчанні студентської молоді, повинні спрямовуватися на задоволення потреб вищого рівня, на створення особистої філософії того, хто навчається і того, хто навчає.

3. Пріоритетами освіти повинна стати праця на особистість, на високий рівень індивідуального розкриття кожної молодшої людини.

Передбачається, що більш глибокі дослідження дозволять систематизувати впровадження сучасних соціальних, педагогічних, інформаційно-комунікаційних та комп’ютерних технологій до навчально-виховного процесу вищої школи.

Список літератури

1. *Бондин В. И.* Здоровьесберегающие технологии в системе высшего педагогического образования // Теория и практика физической культуры. – 2004. – № 10. – С.15-18.

2. *Іващенко О. В., Забора А. В.* Педагогічні технології у фізкультурній освіті / Іващенко О. В., Забора А. В. // Актуальні проблеми фізичного виховання і спорту.: матеріали II Міжнар. наук. конф.-практ. – Х. : ОВС, 2006. – С. 37.

3. *Кремінь В. Г.* Поступ до нової філософії в Україні // Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992-2002. – Х. : ОВС, 2002. – 4. 1.

4. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті // Педагогічна газета. – 2003. – № 10. – Жовтень.

5. Освітні технології : Навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська [та ін.]; за ред. О. М. Пехоти. – К. : АСК, 2003. – 255 с.

6. *Платонов В. Н.* Олимпийский спорт / В. Н. Платонов, С. И. Гуськов. – К. : Олимпийская литература, 1994. – Т. 1. – 496 с.

7. *Цехмістрова Г. С.* Педагогічна майстерність та оцінка якості викладання в вищому закладі освіти // Нові технології навчання. – Вип. 31. – К., 2001. – С. 25.

**ЛИЧНОСТНО ОРИЕНТИРОВАННЫЕ СИСТЕМЫ
И ТЕХНОЛОГИИ ФИЗИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ
СТУДЕНТОВ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ**

Людмила КОЖЕВНИКОВА, Анна ВАНЬКОВА, Михаил КОРЖЕВСКИЙ

Николаевский национальный университет им. В.А. Сухомлинского

Аннотация. Основная мысль работы заключается в том, что инновационные системы и технологии в физическом воспитании студентов высшей школы должны быть лично ориентированными на воспитание творческой личности, способной мыслить самостоятельно, генерировать оригинальные идеи, принимать нестандартные решения. Они должны предусматривать формирование цели через результаты обучения, которые отображаются в действиях студентов, осознаются ими, принимаются, определяются и проверяются.

Ключевые слова: личность, студент, система, технологии, формирование, физическое воспитание.

**PERSONALY ORIENTATED SYSTEM
AND TECHNOLOGYPHYSICAL EDUCATION
OF HIGHER ESTABLISHMENT STUDENTS**

Lyudmila KOZHEVNIKOVA, Hanna VANKOVA, Myhailo KORZHEVSKYI

Mykolaiv National University named after V.O. Suhomlinskiy

Annotation. The main thought of the article is that innovative system and technology in physical education of higher establishment students have to be personally orientated in upbringing of creative personality who is able to think independently, generate original ideas, and make nonstandard decisions. They have to forestall the formation of the aim through the results of education, which are reflected into students' actions, comprehended by them, perceived, determined and recreated.

Key words: personality, system, technology, formation, physical education.